

Pielgrzymka do Częstochowy

Obrazek wiejski ze śpiewami

Libretto Oskara Kolberga na podstawie tekstu Seweryny Pruszkowej *Pielgrzymka do Częstochowy* (pierwodruk w: *Obrazki dramatyczne*, Warszawa 1857)

Osoby:

Małgorzata, wyrobnica

Kasia, sierota, wychowanica Małgorzaty

Frąckowa, stara gospodyni

Dziad, stary żołnierz

Organista

Grzela

Krakowiak

Kujawiak

Wielkopolan

Góral

AKT I

Chór

Trzy doby przeszły, jak liczną gromadą
ogniska naszych rzuciliśmy chat
i niby ptaków wędrujących stado
społem gonimy w nieznanym nam świat.

Przeszliśmy lasy i pola, i wzgórza,
byle wypełnić serc pobożny szlub,
i wnet u grodu staniemy podnóża,
na Jasnej Górze, u Maryi stóp.

Biedni wędrowcy niesiem ciężkie brzemię,
troski żywota, niedolę i znój,
ale Maryja kocha wiernych plemię,
toć nieprzebrany da pociechy znój.

I błysnie z niebios złocistym promieniem,
zeszle widomy łaski swojej cud,
kiedy wyciągniem z pokorą i drzeniem
błagalną ku niej rękę, wierny lud.

ARIA

Dziad

Społem z drugimi idę z daleka
z kosturą w ręku, odzian w łachmany,
pokorny dziadek, stary kaleka,
po rosę z nieba na ciężkie rany.

Siłaż już, siła, widziałem wody,
co zbiegła z wolna z rzeki do morza,
w harcach i znoju zbiegł mi wiek młody,
a wciąż mnie łaska wodziła Boża.

Strugi krwi mojej pola zboczyły,
sława, het, w marnym ubiegła dymie,
dzięki ci, Panie, żeś dodał siły,
bym uczcił jeszcze Maryi imię.

ARIA

Kasia

Oj, tam się pochmurzało, skąd mi świtać miało,
oj, to moje kochanie z wiatrem uleciało,
oj, z wiatrem uleciało, z wodą popłynęło,
bodaj takie kochanie na wieki zginęło.

Jak ona drobna rybka, co się pluska w wodzie,
jak ptaszyna w obłoku żyłam ja w swobodzie,
niby pszczoła, co brzęcząc, w ul przynosi miody,
prześniłam w pracy ranek wśród ojców zagrody.

Dawniej Janek, gdy pasał na ugorze woły,
z dala mi na piszczałce przygrywał wesoly,
a teraz ci opodal mija chaty wrota,
a cóż na Bożym świecie pocznę, ja sierota?

Wszak po nocy brzask wschodzi złocistych promieni,
wiosna pożółkłe łąki i gaje zieleni,
jeno liść nie powstanie, gdy z drzewiny zleci,
jeno zgasła dola nigdy nie zaświeci.

KWARTET

Małgorzata

Porzuć żal marny, Kasiu, niebożę,
niech pokój do twej powróci duszy,
toć ruszyc w drogę jak błysnie zorze,

a Maryja Panna łyzy tve osuszy,
boć jej łaskawa z niebios opieka
czuwa nad dolą smutnego człeka.

Kasia i Małgorzata

Toć jej łaskawa z niebios opieka
czuwa nad dolą smutnego człeka.

Frąckowa *do Kasi*

Miej toż rozum, oj, dziewczyno,
póki ranne chwile płyną,
bo i na co rozum zda się,
gdy zmańdrzejesz po niewczasie.
Po co żale i piosneczki,
Janek niewart torby sieczki,
toż widziałam, jak nad strugą
na piszczałce grywał długo
dla Marysi, co z dąbrowy
gospodarskie gnała krowy.

Kasia

Dla Marysi, mocny Boże,
ej, ale to być nie może,
wszak zeszłej pono soboty,
idąc z pola do roboty,
śmiał się, że dziewczyna płocha
czterech chłopców we wsi kocha.

Frąckowa

Nieraz to człek w smutnej doli
żartuje, choć serce boli.
Wierz mi, Kasiu, moje dziecię,
siła lat żyję na świecie,
toć ja wiem, że młodzież płocha
tę najlepiej dziewczkę kocha,
co pustotą zręcznie zwodzi,
oj, tacy to wszyscy młodzi.

Małgorzata i Dziad

Nie frasuj się, Kasiu miła,
jest na świecie złego siła,
toć przy cierniu rośnie kwiecie,
jest i dobre na tym świecie.
Porzuć marne łzy i żale,
wierz Jankowi, jeno stale,
wszak nie wszyscy zwodzą młodzi,
czasem ufać im się godzi.

Kasia

Jać bym ufać rada szczerze,
toteż wierzę i nie wierzę,
na przemiany mi do ucha
szepcze bojaźń i otucha.
Ale czemu Janek drogi
mija z dala chaty progi,

jeżeli mnie biedną zwodzi,
mój Boże, czy to się godzi?

Małgorzata i Dziad

Oj, Kasiu, on cię nie zwodzi,
wszak nie wszyscy zwodzą młodzi.

Frąckowa

Oj, Kasiętku, on cię zwodzi,
wszyscy prawie zwodzą młodzi.

Grzela

Co wam się też, matko, roi,
ja nie zwiodę Kasi mojej.

Kasia

Cóż ja pocznę, mocny Boże,
jak kłós zimą na ugorze,
co go czerni chłód i słońca,
tak bez Janka jam sierota.

Frąckowa

Marne, Kasiu, twoje troski,
pełne wkoło chłopców wioski,
jako ziela pełne smugi,
nie będzie ten, będzie drugi.

(wskazuje na Grzelę)

Czy nie rażny chłopak Grzela,
jak on na cię okiem strzela,
jest co słuchać, gdy zagada,
i chudoba też nie lada.
Miejże, Kasiu, rozum przecie,
nie goń wiatru już po świecie,
lecz po świątkach, w trzy niedziele
w stan małżeński pojmiij Grzelę.

TERCET

Organista

Będziem mieli, ot, wesele!
Chociaż młodzież dzisiaj zwodzi,
Grzela parobek stateczny,
radzęć, Kasiu, pojmiij Grzelę.

[Grzela]

Co wam się też, ojczy, roi?

Ja nie zwiode Kasi mojej,
oby moją chciała być
i szczęście swe zapewnić.

Dziad

Ufaj Maryi, jeno śmieie,
wróci w duszę twą wesele.

Grzela (zalecając się do Kasi)

Owóz ja Mazur bogaty,
mam ci ja progi mej własnej chaty
i w oborze są dwa woły,
co plon zwożą do stodoły,
i w stajence koni para,
Kasieńku moja!

Bylebyś jeno, dziewczyno, chciała
i z dobrą wolą rękę mi dała,
toż się ojcu i macierzy
pokłonię, jak przynależy,
jużci wesele, jedyna,
jużci wesele.

Druhny ci wianek uwiną społem,
matka go przyźnie ponad twoim czołem,
zatnie skrzypek wnet wyrwasy,
przywtórzą mu huczne basy,
dla ciebie, Kasiu jedyna,
jeno dla ciebie.

DUO

Kasia

Trudno, Grzelo, ku twej woli
skłonić serce będzie,
choć niewiara Janka boli,
myśl go ściga wszędzie.
Choćby mi otucha cała

zgasnąć miała gwoli,
będęz sobie rutkę siała
w mej sierocej doli.
Darmo oko twe mnie goni,
bo jak Pan Bóg w niebie,
kiedy serce się nie skłoni
nie poszlubię ciebie.

Grzela

Nie odwracaj, Kasiu, lica,
bo jak Pan Bóg w niebie,
moje serce by żywica
przyłgnęło do ciebie.

ARIA

Dziad

Daleka jeszcze przed nami droga,
ze świtem ruszym, het, w imię Boga,
byle do kresu podążyć wcześniej
i w nieszpór Maryi zanucić pieśnię.
A gdy w przybytku wnijdziem podwoje,
niczem podjęte trudy i znoje,
i na kolanach wierna drużyna
zanucim chórem: Salve Regina!

REC[ITATIVO]

Organista (*wychodząc na bok i patrząc w niebo*)

Patrzcie, o, patrzcie, zorza rumieni
pół nieba kręgiem słabych promieni
i częstochowska błyska wieżycą,
bądź pozdrowiona, Bogarodzica.

Chór (*wszyscy padają na kolana*)

Bądź pozdrowiona niebiosów Pani,
korzym się wierni twoi poddani,
niech twa, o Maryjo, święta przyczyna,
gniew ułagodzi twojego Syna.
Bądź nam opieką, bądź naszą tarczą,
gdy w ciężkiej doli siły nie starczą,
uproś nam łaską u twego syna,
Salve Regina, Salve Regina!

AKT II

Gospoda w starej Częstochowie

Na przodzie sceny Dziad, Frąckowa i Grzela. Organista pije na boku, za stołem zgromadzony lud z wszystkich stron kraju.

ARIA

Dziad

Porzuciwszy dawne grzechy,
człek lekki jak ptaszę,
powróci pełen pociechy
pod własne poddasze.

I ja żebrak biedą gnany
od proga do proga,
toć szczęśliwszym ja nad pany,
bo mam w sercu Boga.

(Patrząc na Frąckową na stronie)

Biada jeno, biada temu,
co szasta pacierzem,
przecież chowa po staremu
diabła za kołnierzem.

Frąckowa do siebie

Co tu czynić? Człek się w własne
w krąg oplątał sieci,
a prawda by słońce jasne
na niebiosach świeci.
Nie darmo ksiądz uczył stary,
że każe Bóg w niebie
kochać bliźnich swych bez miary,
by samego siebie.
Że niczem pokutne słowa,
posty i pacierze,
kto w nieczystym sercu chowa
z szatanem przymierze.

Grzela

No, ciotuniu, powiedz słowo
miley dziewczce mojej,

porusz jeno mądrze głową,
wnet żal swój ukoi.
I w pamięci jej zaginie
ów ladaco Janek,
co piosnki drugiej dziewczynie
grał cały poranek.
Toć nie pożałujesz wcale,
przyrzekam ci szczerze,
gdy z Grzelą wiernie, a stale
zachowasz przymierze.

(Wchodzi Kasia i Małgorzata)

Kasia

Oj, toć mi dziwnie zajaśniał świat Boży,
by go ozłocił wkoło promień zorzy,
w duszę mi zeszła otucha nieznana,
jakbym ulgnęła w niebie po kolana.
Leć, skowroneczku, szczęśliwa ci droga,
Jankowi memu zaśpiewaj u proga,
że jego Kasia dochowa mu wiary,
leć hyżo z wieścią, mój skowronku szary.

Małgorzata

Daremna twoja była, dziewczę, trwoga,
toć ci do Janka nie zarosła droga
ni ostrym chwastem, ani pokrzywami,
jeno zarosła ludzkimi słowami.

Dziad

Uspokójże się, dziewczyno, na Boga,
zarosłać chwastem do Jasieńka droga,
ale kto słowy siał plugawe ziele,
niechże ci oto za karę wypiele.

(Podczas śpiewu Małgorzaty, Dziad i Frąckowa słuchają i przystępują coraz bliżej)

Dziad do Frąckowej

I cóż wy na to, ani słowa, matko?
Nakłamaliście i siła, i gładko.
Czyż wam głos Boży odwołać nie każe
próżne matactwa i liche potwarze?

Frąckowa

Adyc mi serce ogniście coś zmięka,
znać prawdę Bożą wskazuje mi ręka.

(Do Kasi)

Nie trwóż się, Kasiu, tobiec Janek młody
słał jeno pieśni po rosie znad wody.

Kasia

Oj, toć nie darmo, zawsze mi do ucha
nieznana jakaś szeptała otucha,
ale powiedzcie, czemu Janek drogi
omijał z dala chaty mojej progi?

Frąckowa

Pamiętasz, jako zapustnej niedzieli
pląsałaś w karczmie rażno obok Grzeli?
Szeptali ludzie, że dziewczyna płocha
sama podobno nie wie kogo kocha.

Dziad

I ja z drugimi siedziałem na ławie,
i pogadanek słuchałem ciekawie,
toć mi wiadomo, kto tam siał powoli
marną niezgodę jakby chwast na roli.

Frąckowa

Oj, szatan kusił, toteż w imię Boże
szczerą wam prawdę wyznaję w pokorze,
przecież kto z serca rad złe wynagrodzi,
to mu też, bracia, przebaczyć się godzi.

Wszyscy

Dzięki ci, Panie, twoja to opieka
czuwa nad dolą lichego człowieka,
gdy nań zawołasz, z ochotą wypiele
spod stóp bliźniego, to co posiał, ziele.

(Ściskają się wszyscy)

Organista (powstając)

Chwała Panu, że wam serca pokrzepił otuchą,
ależ mili, czy się godzi radować na sucho?

Hej, szynkarko, dawaj hyżo z gąsiorem gorzałkę,
człek rad gdyby ptak w powietrzu, gdy naleje w pałkę.

(Obracając się do ludu)

Dalej, bracia, co jak sępy siedzita za stołem,
prosim bliżej, niech obejdzie półkwaterek kołem.
Dobry trunek na frasunek, wszak uczy przysłowie,
człek rad, gdyby ptak w powietrzu, gdy mu szumi w głowie.

Krakowiak do Grzeli

Parobeczku miły, nie smuć się na Boga,
a toć w świat szeroki otwarta ci droga.
Ja ci radzę szczerze, sprzęż koniki twoje,
wybierz się w Krakowskie po krasą dziewoję.
U nas dziewczek siła, istnie jak na polu,
pomiędzy pszenicą chabru i kąkolu.

Kujawiak

Toć daremno nie smućta się,
choć Janek bierze Kasię,
jeno zaprzęż koni dwoje,
jedź w Kujawy po dziewoję.
Kto się żeni na Mazowszu,
ma w posagu ćwiartkę owsu
i dwie beczki rżniętej sieczki,
takiej uchowaj Bóg dziewczki.

Grzela

Nie troszcza się o Mazura,
jeszcze się ta znajdzie która,
co mu z własnej swej ochoty
pierścioneczek poda złoty.
Toć ja sobie Mazur żwawy,
co mam jechać na Kujawy,
kiej to posag Kujawianki:
łyżka masła, dzban maślanki.

Kujawiak

Cichota, ślepe Mazury,
niech się jeno ozwie który,
to wnet pozna jaki taki,
jak to młóca Kujawiaki.
Na kujawskiej czarnej roli
chleba daje Bóg do woli,
po Nadwiślu krówki hoże,
a dziewczeczki kieby zorze.

Wielkopolan

Chwalta się sami, toć Wielkopolan
nie schyli czapki do waszych kolan,
choć mu nie brzęczą kółka u pasa,
tem lżej z drugimi zarówno hasa.
Wszak się nad Wartą nie rodzim ślepi,
nikt od nas Bogu nie służy lepiej,

ani Krakowiak w białej sukmanie,
ni Góral, co ma nogi bocianie.

Krakowiak

Góral ma nogi bocianie,
kogo zechce, to dostanie,
chodzi w kierpcach, nie zna buta,
ani podkóweczki,
ani skrzese niemi ognia
dla swojej dziewczki.

Góral

Ej, nie zaczepiajta daremnie juhasa,
nie darmo on nosi siekierkę u pasa,
toż wara od niego, bo dopóki młody,
przeskakuje rażno jaworowe kłody.

Dziad

Oj, porzućta marne słowa,
niech z was każdy w myśli chowa,
że przykazał Pan Bóg w niebie:
czcij bliźniego jakby siebie!
Czyś znad Wisły, czy znad Warty,
próżno z braci stroisz żarty,
wszak was jedna rzeźwi rosa,
jedne świecą wam niebiososa.

Wy jednego, dziatki, Boga,
jedna wam ku niemu droga,
a więc wieczna miłość, zgoda,
niech brat bratu rękę poda.

Wszyscy

My jednego dzieci Boga,
jedna nam ku niemu droga,
a więc, bracia, miłość, zgoda,
niechaj każdy rękę poda.